

Nyelvtudományi Közlemények s a t a v u o t i a s

Monelle meikäläisellekin voi olla yllättävä tieto, että maailman tällä haavaa vanhin yhtäjaksoisesti samannimisenä ilmestynyt kielitieteellinen aikakauskirja on v. 1825 perustetun Unkarin Tiedekatemian julkaisema Nyelvtudományi Közlemények (= Kielitieteellisiä tiedonantoja), joka kesällä 1962 ennättäessään 64. niteensä 1. numeroon täytti sata vuotta. »Tiedonantojen» perustaja, suomalaisuhteistaankin hyvin tunnettu Pál Hunfalvy oli jo vuosina 1855—61 toimitannut aikakauskirjaa Magyar Nyelvészet (= Unkarin kielitiede), jolla oli aivan sama ohjelma kuin sitten sen 1862 liikkeelle lähteneellä seuraajalla: unkarin ja sen sukukielten, sen kanssa kosketuksissa

olleiden kielten, harkinnan mukaan muidenkin kielten, sekä yleisen kielitieteen ja fonetiikan tutkimus, näitä aloja valaisevien aineskokoelmien julkaiseminen ynnä vastaavan koti- ja ulkomaisen kirjallisuuden esittely ja arvostelu. Tärkein merkitys NyK:illä tuli olemaan fennougristiikan alalla, jossa se olikin suorastaan uranuurtaja.

Toimittajakautenaan (1862—78) Pál Hunfalvy julkaisi aikakauskirjassa mm. Antal Regulyn aineskokoelmiin pohjautuvat esityksensä kondanvogulista ja pohjoisostjakista sekä József Budenzin muokkaamat tšeremissiiä ja mordvaa koskevat sanastolliset ja kieliopilliset muistiinpanot. Hunfalvyn seuraajaksi

NyK:in toimittajana tuli Unkarin fennougristiikan varsinainen organisaattori Budenz (1879—92). Hänen aikanaan aikakauskirjan ohjelmaa tietoisesti supistettiin sikäli, että uralilainen ja altaillainen kielitiede saivat siinä entistä keskeisemmän aseman. Tänä kautena ilmestyivät mm. Budenzin omat suomalais-ugrilaiset sanastorinnastukset ja hänen tärkeä suom.-ugr. kielten vertaileva muoto-oppinsa, noin 450-sivuinen tutkimus, sekä József Balassan unkarin foneetiikkaa koskevat tutkimukset, jotka olivat alansa esikoiset Unkarissa. Mainittu Budenzin muoto-opin samoin kuin monien varhemminkin ilmestyneiden tutkimusten laajuus osoittaa, että NyK oli ajoittain enemmän julkaisusarjan kuin aikakauslehden luonteinen. Tässä kohden tapahtui seuraavan toimittajan Zsigmond Simonyin aikana (1892—95) muu- tosta sikäli, että kokonaisten teoksien laajuiset tutkimukset ja aineskokoelmat tästä puoleen yleensä julkaistiin erikseen ja aikakauskirja saattoi jälleen sisällykseltään monipuolistua. Simonyin siirryttyä jo neljän vuoden kuluttua Magyar Nyelvörin toimittajaksi NyK joutui József Szinnyein käsiin (1896—1930), josta sitten tuli lehden verrattomasti pitkäaikaisin vastaava toimittaja. Hänen aikanaan »Tiedonannot» ilmestyivät vielä säännöllisesti joka vuosi aina ensimmäiseen maailmansotaan asti, joka tietenkin suuresti järkytti Unkarin elämää ja olosuhteita. Szinnyein kaudella NyK: iä avustivat monet huomattavat tiedemiehet. Bernát Munkácsi julkaisi siinä vogulien uskomusmaailmaa koskevan tutkimuksensa, József Pápay ostjakin tekstejään, Ödön Beke tšeremissin kielioppinsa, Dávid Fokos syrjääniläisiä kielenäytteitään, János Melich mm. unkarin slaavilaislainoja käsitteleviä tutkimuksiaan, Gyula Németh uralilaisten ja turkkilaisten kielten vanhoja kosketuksia selvittelevän ja Zoltán Gombocz unkarilaisten alkukotikysymystä valaisevan tutkimuksensa.

Szinnyein seuraaja Gombocz hoiti

NyK:in toimittajan tehtäviä vain nelisen vuotta (1931—34), ja hänen kuoltuaan tuli Miklós Zsirain epäkiitolliseksi velvollisuudeksi ohjata aikakauskirjaa vuosina 1935—54, siis mm. toisen maailmansodan ja sen aiheuttamien mullistusten läpi. Hänen aikanaan ennättivät ennen sotaa ilmestyä mm. Irene Sebestyén-Némethin tutkimus uralilaisista kalojen nimistä ja (1936) Budenzin syntymän satavuotismuistoksi toimitettu juhlaalbumi. Aikakauskirjan seitsemänneksi toimittajaksi valittiin Zsirain sairastuttua toimen nykyinen hoitaja György Lakó (1955—), joka on Zsirain seuraaja myös Budapestin yliopiston suom.-ugr. kielitieteen oppituolilla (v:sta 1956). Prof. Lakó, jonka laatimaa historiikkaa »Százéves a Nyelvtudományi Közlemények» on tässä lyhyesti selostettu, toteaa, että lehden nykyisessä ohjelmassa on edelleen ensi sijalla uralilainen kielitiede ja että entiseen tapaan tullaan pitämään silmällä myös yleistä kielitiedettä, indoeurooppalaista ja altaillaista kielitiedettä varsinkin metodologian kannalta sekä kielentutkimuksen naapurialueita: foneetiikkaa, kansatiedettä, esihistoriaa, arkeologiaa ja antropologiaa. Lakó tähdentää sitä, että unkarin kielen tutkimus sanan suppeassakin merkityksessä kaipaa välttämättä koko laajemman fennougristiikan tukea, ja esittää lopuksi sen toivomuksen, että suomalais-ugrilainen kielentutkimus kelpuutettaisiin Unkarin, suurimman suomalais-ugrilaisen maan yliopistoissa itsenäiseksi oppiaineeksi akateemista loppututkintoa varten, mikä olisi tärkeätä mm. nuoren tutkijapolven kasvattamiseksi.

Kielitieteellisellä aikakauskirjallisuudella on Unkarissa vankat perinteensä. Muistettakoon vain nyt toiselle satavuotistaipaleelle työntyvän pirteän vanhuksen lisäksi, josta koko fennougristiikkaa harrastava maailma voi syystä olla ylpeä, kaksi muuta tasoltaan ja iältään kunnioitettavaa Virittäjän unkarilaista kollegaa: 90-vuotias Magyar Nyelvör (sekin sodan jälkeen Unkarin Tiede-

akatemian julkaisema, päätoimittajana nykyisin L. Lőrincze) ja 58. vuottaan ilmestyvä Magyar Nyelv, Unkarin Kielitiedeseuran aikakauslehti (vast. toimittajana D. Pais). Huomattava on kaiken lisäksi, että sodan jälkeen perustettu suurilla sivistyskielillä julkaistava Acta Lin-

guistica Academiae Scientiarum Hungaricae (toim. J. Németh), joka on jo ehtinyt 12. tukevaan niteseensä, sekin sisältää runsaasti myös uralilaisen kielitieteen ja sen lähialojen piiriin kuuluvia tutkimuksia.

LAURI HAKULINEN